

Forskning och forskarutbildning

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande närmare fyrtio motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2010.

Motionsyrkandena avser övergripande frågor om forskning såsom forskningspolitikens inriktning och internationellt forskningssamarbete, fördelning av resurser till forskning, förhållanden inom forskarutbildningen samt ytterligare forskning inom vissa områden.

Utskottet anser att skolforskningen behöver utvecklas. Regeringen bör vidta åtgärder så att de forskningsinstitutioner som bedriver skolforskning får en förstärkt och förtydligad samverkansuppgift för att garantera att nya forskningsresultat verkligen vidareförmedlas till dem som är verksamma i skolan och att kunskaperna omsätts i praktiken. Dessutom bör fler yrkesverksamma lärare ges möjlighet till egen forskning som en del av eller parallellt med eget arbete.

Utskottet bifaller ett motionsyrkande med denna innebörd och föreslår avslag på övriga motionsyrkanden.

I betänkandet finns reservationer från Socialdemokraterna, Miljöpartiet, och Vänsterpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Utskottets överväganden	5
Övergripande forskningsfrågor	5
Fördelning av resurser till forskning	9
Forskarutbildning och yngre forskares villkor	11
Forskning inom vissa områden	13
Reservationer	17
1. Forskningspolitikens inriktning, punkt 1 (S, MP, V)	17
2. Prioriterade strategiska forskningsområden, punkt 2 (S)	18
3. Forskningens internationalisering, punkt 3 (S)	19
4. Forskning inom den arktiska regionen, punkt 4 (S)	20
5. Fördelning av forskningsresurser i konkurrens mellan lärosäten, punkt 6 (S)	21
6. Vikten av ett resursfördelningssystem som gynnar forskning i hela landet, punkt 7 (S, MP, V)	22
7. Utveckling av och resurser till de yngsta universiteten, punkt 8 (S, V)	22
8. Forskarutbildning och yngre forskares villkor, punkt 9 (S, MP, V)	23
9. Lyckoforskning, punkt 12 (MP)	24
10. Nobelpris i ekologi, punkt 13 (MP)	25
11. Ökad forskning om snus, punkt 14 (MP)	25
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	27
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010	27

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Forskningspolitikens inriktning**

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:Ub486 yrkande 1 och 2010/11:N333 yrkande 5.

Reservation 1 (S, MP, V)

2. **Prioriterade strategiska forskningsområden**

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub486 yrkande 6.

Reservation 2 (S)

3. **Forskningens internationalisering**

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub486 yrkande 7.

Reservation 3 (S)

4. **Forskning inom den arktiska regionen**

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub249.

Reservation 4 (S)

5. **Allmänna forskningspolitiska frågor**

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:Ub280, 2010/11:Ub351 och 2010/11:Ub439 yrkande 1.

6. **Fördelning av forskningsresurser i konkurrens mellan lärosäten**

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:Ub423, 2010/11:Ub428, 2010/11:Ub465, 2010/11:Ub486 yrkande 2, 2010/11:N312 yrkande 2 och 2010/11:N405 yrkandena 3–6.

Reservation 5 (S)

7. **Vikten av ett resursfördelningssystem som gynnar forskning i hela landet**

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub486 yrkande 3.

Reservation 6 (S, MP, V)

8. **Utveckling av och resurser till de yngsta universiteterna**

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub486 yrkande 4.

Reservation 7 (S, V)

9. **Forskarutbildning och yngre forskares villkor**

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub486 yrkande 5.

Reservation 8 (S, MP, V)

10. Medicinsk forskning

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:So503 yrkande 3, 2010/11:Ub210, 2010/11:Ub415, 2010/11:Ub430, 2010/11:Ub431, 2010/11:Ub455 och 2010/11:Ub475.

11. Skolforskning

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att utveckla skolforskningen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub482 yrkande 11.

12. Lyckoforskning

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub209 yrkandena 1 och 2.

Reservation 9 (MP)

13. Nobelpris i ekologi

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub371.

Reservation 10 (MP)

14. Ökad forskning om snus

Riksdagen avslår motion 2010/11:So283 yrkande 8.

Reservation 11 (MP)

15. Forskning inom vissa ämnen

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:Fi201 yrkande 2, 2010/11:Ub332, 2010/11:Ub357 yrkande 3 och 2010/11:Ub480.

Stockholm den 7 april 2011

På utbildningsutskottets vägnar

Margareta Pålsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Margareta Pålsson (M), Mikael Damberg (S), Oskar Öholm (M), Louise Malmström (S), Betty Malmberg (M), Thomas Strand (S), Jan Ericson (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Tina Acketoft (FP), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Gunilla Svantorp (S), Nina Lundström (FP), Jabbar Amin (MP), Yvonne Andersson (KD), Richard Jomshof (SD) och Rossana Dinamarca (V).

Utskottets överväganden

Övergripande forskningsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. forskningspolitikens inriktning, prioriterade strategiska forskningsområden och forskningens internationalisering.

Jämför reservationerna 1 (S, MP, V), 2 (S), 3 (S) och 4 (S).

Motionerna

Socialdemokraterna anför i motion 2010/11:Ub486 yrkande 1 att forskningspolitikens inriktning är av största betydelse. Forskningspolitiken måste ha en bred ansats som knyter an till verkligheten i alla delar av samhället. I motionen framhålls att det behövs mer forskning och att kontaktytorna mellan olika forskningsfält och forskningsområden måste öka. Kunskapsutvecklingen måste innehålla fler perspektiv för att rätt kunna tackla både grundforskningens och den tillämpade forskningens utmaningar.

I samma motions yrkande 6 anføres att det visserligen är viktigt att kraftsamla forskningsresurser där Sverige har särskilt goda möjligheter att nå eller befästa en position i absolut världsklass, och inom områden som har starkast potential att skapa innovationer på kort, medellång och lång sikt, men att regeringen har gått för långt i att detaljstyra vilka delområden inom medicin, teknik och klimat som ska omfattas av de strategiska satsningarna. Detta kan, enligt Socialdemokraterna, komma att göra forskningspolitiken mindre långsiktig. Det kan också ge ett signalvärde som allvarligt riskerar att underminera forskningssamhällets integritet och den akademiska friheten. Därför föreslår Socialdemokraterna att forskningsfinansiärerna får ett betydligt större utrymme för prioriteringar inom de utpekade strategiska huvudområdena.

Socialdemokraterna föreslår i motion 2010/11:Ub486 yrkande 7 angående forskningens internationalisering att ett nationellt centrum för kompetensuppbyggnad och rådgivning till svenska forskningsfinansiärer bör upprättas. Socialdemokraterna anser att målsättningarna ska vara att öka antalet svenska forskare som deltar i europeiska forskningsprojekt samt att mer av EU:s statliga forskningsmedel allokeras till projekt där svenska universitet, högskolor och företag deltar. I motionen begär motionärerna vidare att regeringen utreder former och förutsättningar för ett ökat nationellt ansvarstagande för medfinansiering inom EU-projekt.

Socialdemokraterna anser även att svenskt forskningsutbyte också bör intensifieras med länder utanför EU. Bland annat ska svensk forsknings- och biståndspolitik samverka i syfte att nå kunskapsöverföring till och från Sverige och åtgärder vidtas för att stödja långsiktigt kontaktskapande mellan svenska och utländska forskare.

I motion 2010/11:Ub249 (S) begärs särskilda satsningar för forskning inom den arktiska regionen. Det internationella samarbetet är ett viktigt instrument inom klimatforskningen och bör därför utvecklas. University of the Arctic är ett exempel på ett sådant internationellt samarbete mellan universitet och högskolor, som förbättrar möjligheterna för människor i den arktiska regionen att ta del av högre utbildning, stärker de arktiska folkens gemensamma identitet och utvecklar kunskap inom specifikt arktiska forskningsområden. Det är enligt motionen angeläget att Sverige fullt ut deltar i denna samverkan och att University of the Arctic prioriteras av de högskolor och universitet som deltar i detta samarbete: Luleå tekniska universitet, Umeå universitet och Mittuniversitetet.

I motion 2010/11:Ub439 (M) yrkande 1 anförs att ett forsknings- och innovationsråd bör införas. Med ett sådant råd under regeringen skulle ett helhetsgrepp kunna tas om dessa frågor. Rådet skulle ha som uppdrag att löpande utvärdera den svenska forskningspolitiken, m.m.

I motion 2010/11:Ub351 (FP) anförs att de förslag som Globaliseringsrådet lämnade i sin slutrapport bör tillvaratas genom en globaliseringsproposition. Betydelsen av samverkan på forskarbasis mellan industri och högskola eller universitet understryks i motion 2010/11:N333 (FP) yrkande 5.

Enligt motion 2010/11:Ub280 (KD) måste det ses över hur lärosätena kan garanteras att få bättre utdelning av forskningsresultat som uppnås av enskilda forskare knutna till lärosätena.

Utskottets ställningstagande

Regeringen angav hösten 2008 genom proposition 2008/09:50 Ett lyft för forskning och innovation att det övergripande målet för forskningspolitiken är att stärka Sveriges ställning som forskningsnation och därmed den svenska konkurrenskraften i en globaliserad värld för att bidra till ökad hållbar ekonomisk tillväxt och välfärd. Forskningen ska vara av högsta internationella klass och den ska till stor del bedrivas inom områden som har, eller har förutsättningar att få, betydelse för människors välfärd, samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Regeringen avsåg att förverkliga målet genom tre viktiga preciseringar av politikens inriktning: stärkt fri forskning, forskning av högsta kvalitet och relevans samt forskning som i högre utsträckning än i dag kommer till nytta. Regeringen angav att två grundläggande insikter hade varit utgångspunkten för regeringens arbete med propositionen. För det första att mänsklighetens största utmaningar, t.ex. klimatpåverkan, energikrisen, fattigdomen och demogra-

fiska förändringar, inte kan hanteras på ett framgångsrikt sätt utan ny kunskap. För det andra att Sveriges konkurrenskraft till stor del måste byggas på ett högt kunskapsinnehåll i svenska exportprodukter.

Regeringen angav genom propositionen sin bedömning av forsknings- och innovationspolitikens inriktning under perioden 2009–2012 och presenterade en unik satsning på forsknings- och utvecklingsmedel (FoU-medel) på 5 miljarder kronor under samma period.

Utskottet behandlade forsknings- och innovationspropositionen i betänkande 2008/09:UbU4 (rskr. 2008/09:160).

I utskottets betänkande 2009/10:UbU10 om forskning vid förra riksmötet, instämde utskottet i vad regeringen anfört om att stärka den fria, inomvetenskapligt motiverade forskningen, vikten av att forskningen har högsta kvalitet och relevans samt att forskningsresultat ska komma till nytta i högre utsträckning än i dag (s. 7–8).

Regeringen förde i forsknings- och innovationspropositionen fram ett nytt inslag i systemet för forskningsfinansiering i form av strategiska satsningar. Den enskilt största satsningen i forsknings- och innovationspropositionen är satsningen på strategiska forskningsområden. Regeringen menar att koncentrerade satsningar på högkvalitativ forskning och forskning av stor betydelse för samhället och näringslivet, inklusive en utvecklad forskningsinfrastruktur, behövs för att stärka konkurrenskraften inom svensk forskning och svenskt näringsliv. Strategiska satsningar görs främst inom tre övergripande områden: medicin, teknik och klimat.

I forsknings- och innovationspropositionen angavs att strategiska områden valts utifrån strategier som lämnats in från myndigheter, näringslivets organisationer och företag. Regeringen hade också överläggningar med Vetenskapsrådet och Vinnova om valet av områden, där bl.a. Vetenskapsrådets skrivelse om strategiska forskningsområden (U2008/8117/F) var ett ytterligare underlag i arbetet. Utskottet ansåg vid riksdagsbehandlingen av forsknings- och innovationspropositionen (bet. 2008/09:UbU4) att forskningens frihet och utveckling inte begränsas av de strategiska satsningar som regeringen redovisar inom medicin, teknik och klimat. Utskottet har samma uppfattning nu. Inom ramen för respektive område kan och bör den nyfikenhetsstyrda forskningen ges utrymme. Utskottet påminner också om att Sverige jämfört med andra framstående forskningsnationer har haft en liten andel större strategiska forskningsatsningar.

Regeringen har i oktober 2010 gett i uppdrag till de forskningsfinansierande myndigheterna Vinnova (U2010/5686/F), Vetenskapsrådet (U2010/5685/F), Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas (U2010/5687/F) och Statens energimyndighet (U2010/5688/F) att utvärdera satsningen på strategiska forskningsområden inom sina respektive områden.

Regeringen planerar att överlämna nästa forsknings- och innovationsproposition till riksdagen hösten 2012.

Utskottet har tidigare uttalat (senast i bet. 2009/10:UbU10) att internationella samarbeten är avgörande för den svenska forskningens utveckling. Liksom vid föregående riksmöte vill utskottet understryka vikten av att samtliga lärosäten och forskningsfinansiärer har en strategi för internationell samverkan. Utskottet utgår ifrån att universitet och högskolor tar sitt ansvar för medfinansiering så att svenska forskare kan delta i EU-projekt. Inom flertalet av de strategiska områden som anges i propositionen görs internationella satsningar, inte minst inom EU:s ramprogram, vilket skapar möjligheter för samarbeten. Utskottet anser därmed att det inte finns behov av ett ökat nationellt ansvarstagande för medfinansiering av EU-projekt.

Regeringen utlovade i forsknings- och innovationspropositionen att utveckla en internationell strategi för forskningspolitiken. Strategin är, enligt budgetpropositionen för 2011 (prop. 2010/11:1, utg.omr. 16, s. 79) och uppgift från Utbildningsdepartementet, under utarbetande inom Regeringskansliet. Ett viktigt inslag kommer att vara formerna för förstärkning av samarbetet med de länder med vilka Sverige har ett bilateralt avtal om forskningssamarbete. Det arbetet har inletts under 2010 med särskild betoning på att förstärka samarbetet med Kina. Samtliga lärosäten och forskningsfinansierande myndigheter har också haft i uppdrag i regleringsbrevet för 2010 att beskriva sina respektive samarbeten med forskningsaktörer i fyra av de länder med vilka Sverige har ett bilateralt forskningsavtal (Indien, Japan, Sydafrika och Sydkorea). Regeringen har i regleringsbrev för 2011 gett motsvarande uppdrag för beskrivning av samarbeten med ytterligare avtalsländer, bl.a. till Vetenskapsrådet. Regeringen har även inlett närmare samarbeten med några länder inom EU med strategisk betydelse för svensk forskning.

Vidare vill utskottet erinra om att betydande medel har tillförts forskningen, bl.a. till klimatforskning, och att lärosätena som deltar i internationella samarbeten, med exempelvis University of the Arctic, själva bör fatta beslut om prioriteringar och initiativ.

Utskottet vill också erinra om arbetet med den s.k. kunskapstriangeln, som var en av Sveriges prioriteringar på utbildningsområdet under det svenska EU-ordförandeskapet hösten 2010.

Inom EU har Europeiska ministerrådet i flera konstellationer beslutat att sträva efter en uppbyggnad av ett fungerande samspel mellan utbildning, forskning och innovation kallat kunskapstriangel. Begreppet kunskapstriangeln avser systematiskt och kontinuerligt samspel mellan utbildning, forskning och innovation och det mervärde av investeringar i dessa områden som kan skapas genom ett sådant samspel.

Regeringen har i augusti 2010 tillsatt en interdepartemental arbetsgrupp med uppdrag att stödja genomförandet av kunskapstriangeln (U2010/5005/SAM). Arbetsgruppen ska i sitt arbete med att utveckla en strategi utarbeta underlag för utvecklingen av frågor i skärningspunkten mellan forskningspolitiken, utbildningspolitiken, näringspolitiken och politiken för regional tillväxt.

Arbetsgruppen ska bl.a. utarbeta förslag till uppdrag till myndigheter inom utbildnings-, forsknings- och innovationsområdet om utveckling och implementering av det systematiska och kontinuerliga samspelet mellan utbildning, forskning och innovation. Gruppen ska sedan aktivt följa genomförandet av uppdragen.

Arbetsgruppen ska också utarbeta förslag riktade till Utbildnings- och Näringsdepartementen om hur förutsättningarna för kunskapstriangelsamarbete kan förbättras, särskilt med beaktande av de regionala, nationella och europeiska nivåernas regler och arbetssätt. Arbetsgruppen ska slutredovisa sitt uppdrag senast den 1 juni 2011.

Utskottet instämmer i vikten av att regeringen har tillgång till kvalificerad rådgivning i forsknings- och innovationspolitiska frågor men anser att den befintliga organisationen tillgodoser behoven.

Vad gäller lärosätenas utdelning av enskilda lärares forskningsresultat har regeringen aviserat att propositionen Skyldighet för lärare vid universitet och högskolor att underrätta arbetsgivaren om patenterbar uppfinning överlämnas till riksdagen under våren 2011.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2010/11:Ub249, 2010/11:Ub280, 2010/11:Ub351, 2010/11:Ub439 yrkande 1, 2010/11:Ub486 yrkandena 1, 6–7 och 2010/11:N333 yrkande 5.

Fördelning av resurser till forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om fördelningen av resurser till forskning.

Jämför reservationerna 5 (S), 6 (S, MP, V) och 7 (S, V).

Motionerna

Socialdemokraterna anför i motion 2010/11:Ub486 yrkande 2 vikten av att en större del av forskningsresurserna fördelas i konkurrens mellan lärosätena. I motionen framhålls att huruvida forskningen bedrivs i mindre eller större skala, eller vid ett universitet eller en högskola, inte ska stå i förgrunden. Avgörande bör i stället vara att kvaliteten är hög. I samma motions yrkande 3 framhåller Socialdemokraterna vikten av ett resursfördelningssystem som gynnar forskningskvaliteten och slår vakt om forskning och forskningsbaserad högre utbildning i hela landet. Det nya resursfördelningssystemet måste utvärderas noggrant i syfte att se att utformningen tillgodoser de uppsatta syftena och premierar kvalitetsstärkande åtgärder på ett sätt som inte systematiskt missgynnar vissa typer av lärosäten.

Socialdemokraterna menar att de nyaste universiteten missgynnas strukturellt och därför inte kan vara med och konkurrera på lika villkor. För att regeringens indikatorer inte ska tillåtas hindra utveckling och hålla tillbaka

kvaliteten vill Socialdemokraterna, enligt samma motions yrkande 4, ha en kontrollstation inför framtagandet av nästa forskningsproposition. Då ska kvalitetskriteriernas praktiska tillämpning prövas, samtidigt som det sker en analys av om kriterierna på ett systematiskt sätt missgynnar vissa typer av lärosäten eller vetenskapsområden. Det är viktigt att det resursfördelningssystem som införs är rättvist, långsiktigt, transparent och skapar drivkrafter för högre kvalitet i all forskning.

I flera motioner begärs särskilda resurser för forskning vid vissa universitet och högskolor. I motion 2010/11:Ub423 (S) anförs att det är angeläget att förutsättningarna för forskning vid Mälardalens högskola säkerställs. I motion 2010/11:Ub428 (S) anges att Linnéuniversitetet i Kalmar och Växjö bl.a. bör få ökade forskningsresurser så att lärosätet kan utveckla forskningen och därmed bidra till regionens långsiktiga utveckling. I motion 2010/11:Ub465 (S) påpekas behovet av att forskningspolitiken tar hänsyn till och främjar villkoren för forskning också vid mindre och medelstora högskolor som Högskolan i Skövde och i motion 2010/11:N312 (S) yrkande 2 behovet av satsningar på innovation och forskning i Blekinge.

I motion 2010/11:N405 (S) yrkande 3 anges behovet att se över om resurser ska tillföras Innovationskontoret i Karlstad. I samma motions yrkande 4 anförs att det är angeläget att forskningsresurserna höjs. Enligt motionen vore en möjlig väg att höja forskningsanknytningspengen. Det skulle innebära mer forskningsmedel till de nya lärosätena. Vidare är det enligt samma motions yrkanden 5–6 angeläget att samverkan används som indikator för fördelning av forskningsmedel.

Utskottets ställningstagande

I forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2008/09:50) redovisade regeringen en ny modell för resurstilldelning till forskning och utbildning på forskarnivå. Modellen, som tillämpades första gången 2009, omfattar alla universitet och högskolor förutom de konstnärliga högskolorna och Försvarshögskolan.

Modellen bygger på kvalitetsindikatorer och antalet helårsstudenter. Såväl resurstillskott som omfördelning av resurser mellan lärosäten sker i konkurrens och görs utifrån respektive lärosätes resultat mätt med indikatorerna externa medel och vetenskaplig produktion. Alla universitet och högskolor som omfattas av den nya modellen tillförs initialt minimiresurser i form av en basresurs för forskning och utbildning på forskarnivå.

I förra riksmötets betänkande 2009/10:UbU10 om forskning (s. 9) instämde utskottet i vikten av att noga följa och utvärdera effekterna av det nya systemet och ville även betona att den nya modellen för resurstilldelning ger lärosätena möjlighet att påverka sina framtida medel genom ett aktivt kvalitetsarbete. Utskottet vidhåller denna uppfattning.

I budgetpropositionen för 2011 (prop. 2010/11:1, utg.omr. 16, s. 77) framhåller regeringen att det är angeläget att det finns starka incitament för att öka kvaliteten på svensk forskning. I förlängningen leder detta till att dess internationella konkurrenskraft ökar. I samband med att den nya modellen för tilldelning av anslagsmedel till lärosätena för forskning och utbildning på forskarnivå infördes, gjorde regeringen bedömningen att det skulle vara önskvärt att resurstilldelningen på sikt även bygger på utvärderingar, s.k. peer-review, av kvaliteten inom olika forskningsområden.

Utbildningsdepartementet låter för närvarande utreda hur utvärderingar av kvaliteten i forskningen kan ingå som ett viktigt komplement i systemet för resurstilldelning. I uppdraget ingår att överväga hur hänsyn ska kunna tas till olika forskningsområdens förutsättningar samt att utreda hur en bedömning av lärosätenas kvalitet i fråga om samverkan med omvärlden och nyttiggörande av forskningsresultat kan bli en del av resurstilldelningssystemet (U2010/4151/SAM). Uppdraget ska redovisas senast den 19 september 2011.

Här vill utskottet också erinra om att riksdagen har beslutat om en ny ordning för tillstånd att utfärda examina på forskarnivå. I propositionen Forskarutbildning med profilering och kvalitet (prop. 2008/09:134) föreslog regeringen att alla högskolor ska ha möjlighet att ansöka om tillstånd att utfärda examina på forskarnivå. Riksdagen beslutade den 10 juni 2009 i enlighet med regeringens förslag (bet. 2008/09:UbU18, rskr. 2008/09:276). Examenstillstånd kan efter ansökan och prövning ges inom avgränsade områden som är smalare än de tidigare vetenskapsområdena. Den nya lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 2010. Utskottet anser att lärosätena i hela landet genom den nya ordningen har fått goda möjligheter att utveckla sina forskningsområden.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2010/11:Ub423, 2010/11:Ub428, 2010/11:Ub465, 2010/11:Ub486 yrkandena 2–4, 2010/11:N312 yrkande 2 och 2010/11:N405 yrkandena 3–6.

Forskarutbildning och yngre forskares villkor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om forskarutbildning och yngre forskares villkor.

Jämför reservation 8 (S, MP, V).

Motionen

Socialdemokraterna vill enligt motion 2010/11:Ub486 yrkande 5 bl.a. stärka doktorandernas sociala situation genom att göra doktorandtjänster mer lika regelrätta anställningar. Ett lärosäte ska inte kunna ge ersättning i form av utbildningsbidrag i mer än ett år, och inte heller kunna ersätta

doktorander genom egeninrättade stipendier. Regeringen bör tillsammans med lärosäten och externa finansiärer utarbeta en överenskommelse för hur all stipendiefinansiering av forskarutbildning på heltid i framtiden ska kanaliseras genom lärosätena och bekosta lön och sociala avgifter. Arbetsmarknadskopplingen måste också bli tydligare i forskarutbildningen. Det är även viktigt att de nydisputerade ges ökade möjligheter till fortsatt forskning och meritering.

Utskottets ställningstagande

Lärare, forskare och studenter utgör den viktigaste tillgången vid våra universitet och högskolor. Lärarna och forskarna utvecklar den kunskap som studenterna behöver i sin framtida yrkesverksamhet, och det är de som utför en stor del av den forskning som lägger grunden för vår framtida välfärd. Givetvis finns det ett direkt samband mellan kvaliteten i forskning och utbildning och forskarnas och lärarnas villkor och utvecklingsmöjligheter. För att högsta möjliga kvalitet ska kunna uppnås krävs, enligt utskottet, en fungerande balans mellan olika anställningskategorier.

Det är enligt utskottets mening av stor betydelse att situationen för yngre forskare både karriärmässigt och ekonomiskt är gynnsam för att kunna attrahera och fortsatt behålla forskartalanger inom akademien.

Vad gäller yrkandet om yngre forskares möjlighet till forskning och meritering vill utskottet först framhålla att lärosätena och de statliga forskningsfinansiärerna de senaste åren tillförts mycket stora resurser. Vidare har de statliga universiteten och högskolorna genom den s.k. autonomireformen sedan den 1 januari 2011 fått ökad frihet att inom ramen för den nuvarande myndighetsformen besluta om den interna organisationen och läraranställningar vid universitet och högskolor (prop. 2009/10:149, bet. 2009/10: UbU23, rskr. 2009/10:337). Utskottet anser att lärosätena därmed har givits förbättrade förutsättningar att stödja unga forskare.

I fråga om olika anställningar inom högskolan vill utskottet hänvisa till att universitet och högskolor själva, utöver professorer och lektorer, får bestämma vilka kategorier av lärare som bör anställas vid lärosätet. Utskottet vill också uppmärksamma att Arbetsgivarverket och de statsanställdas huvudorganisationer ingick ett avtal om tidsbegränsad anställning som postdoktor i september 2008.

Angående utbildningsbidrag föreskrivs i dag att den forskarstuderande som har ersättning i denna form har rätt till anställning som doktorand senast när två års utbildningstid återstår. Det finns flera exempel på lärosäten som fattat beslut om att alla doktorander ska ha en anställning, vilket utskottet ser som en positiv utveckling. Utskottet anser att det kan finnas skäl att överväga om den möjliga tiden med utbildningsbidrag bör förkortas. Konsekvenserna av en sådan förändring behöver dock belysas ytterligare.

Utskottet vill erinra om att universitet och högskolor enligt regleringsbrevet inte får finansiera stipendier som är avsedda att vara ett alternativ till lön eller annan form av studiefinansiering för doktorander med medel från statsbudgeten.

När det gäller doktorander som finansieras av andra medel än över statsbudgeten är det utskottets uppfattning att målsättningen bör vara att finansieringen så långt möjligt bör ske i form av anställning eller genom att grundläggande social trygghet på annat sätt kan erbjudas. Utskottet anser att lärosätena bör förhandla om detta för att söka åstadkomma förändring.

Utskottet har erfarit att regeringen avser att närmare belysa dessa frågor, vilket utskottet välkomnar.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion 2010/11:Ub486 yrkande 5.

Forskning inom vissa områden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att utveckla skolforskningen. Utskottet anser att regeringen bör vidta åtgärder så att forskningsinstitutioner som bedriver skolforskning får en förstärkt samverkansuppgift samt att fler yrkesverksamma lärare ges möjlighet till egen forskning. Riksdagen bifaller ett motionsyrkande med denna innebörd och avslår övriga motionsyrkanden om bl.a. lyckoforskning, forskning om snus och instiftande av Nobelpriset i ekologi.

Jämför reservationerna 9 (MP), 10 (MP) och 11 (MP).

Motionerna

Socialdemokraterna anför i sin motion 2010/11:Ub482 yrkande 11 att skolforskningen behöver utvecklas. De forskningsinstitutioner som bedriver skolforskning bör få en förstärkt och förtydligad samverkansuppgift för att garantera att nya forskningsresultat verkligen vidareförmedlas till dem som är verksamma i skolan och att kunskaperna omsätts i praktiken. Dessutom bör fler yrkesverksamma lärare ges möjlighet till egen forskning som en del av eller parallellt med eget arbete.

I ett flertal motioner begärs insatser för forskning inom vissa särskilda områden. I motion 2010/11:Ub209 (MP) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om behovet av att utveckla svensk lyckoforskning. I samma motions yrkande 2 begärs att en utredning tillsätts för att utreda hur lyckan i samhället ska redovisas i likhet med BNP och övriga välfärdsindex.

I motion 2010/11:Ub371 (MP) begärs att det tillsätts en utredning med uppgift att inrätta ett Nobelpris i ekologi. Regeringen bör ta initiativ till inrättandet av ett pris i ekologi till Alfred Nobels minne, analogt med det pris i ekonomi som inrättades vid Riksbankens trehundraårsjubileum 1968.

I motion 2010/11:So283 (MP) yrkande 8 understryks behovet av ökad forskning om snus. Det är enligt Miljöpartiet ytterst angeläget att kunskaperna kring snusets hälsorisker ökar.

I motion 2010/11:Ub415 (M) anförs behovet av forskning till stöd för s.k. ringaktad sjukvård. Riktade forskningssatsningar bör göras mot sjukdomar och diagnoser som kommit i kläm när det gäller forskningsstöd.

I motion 2010/11:Ub455 (M) anförs att regeringen bör överväga åtgärder och lagändringsförslag som möjliggör forskning och kliniska prövningar under noga kontrollerade former även i de fall där patientens samtycke ej kunnat inhämtas.

I motion 2010/11:Ub475 (M) begärs en översyn för att bedöma möjligheterna för en introduktion av nya koncept med riktade forskningsinsatser som kan belysa konceptet med integrativ medicin.

I motion 2010/11:So503 yrkande 3 (FP, M) begärs möjligheter till mer forskning om värdet av olika behandlingsmetoder för äldre och i motion 2010/11:Ub430 (FP) ett framtagande av en strategisk plan för äldreforskningen. Berörda forskningsfinansiärer och aktörer bör få i uppdrag att i ett första steg kartlägga vilka forskningssatsningar som bedöms som nödvändiga inom äldreområdet och med utgångspunkt däri ge förslag till en äldreforskningsstrategi. I motion 2010/11:Fi201 (FP) yrkande 2 framhålls en satsning på forskning med genusperspektiv kring äldre och åldrandet. Vidare framhålls i motion 2010/11:Ub431 (FP) behovet av forskning om sällsynta sjukdomar. I motion 2010/11:Ub210 (C) begärs särskilda insatser för att stärka utbildning och forskning inom medicinsk etik.

I motion 2010/11:Ub357 (S) yrkande 3 anför motionärerna att det behövs mer forskning om skolans sexualundervisning. Det behövs bättre kunskap om bl.a. vilka undervisningsmetoder som används och om vad de har för inflytande på elevers tänkande om sexualitet och samlevnad.

I motion 2010/11:Ub332 (M) begärs mer forskning om IT och ny teknik.

I motion 2010/11:Ub480 (C) anförs att lagen (2006:449) om skydd för störningskänslig forskning bör ses över. Motionären vill göra regeringen uppmärksam på behovet av att lägga fram förslag till en ändring av lagen (2006:449) om skydd för störningskänslig forskning, i syfte att klarlägga utsträckning och omfattning av störningen.

Utskottets ställningstagande

Skolforskningen

Utskottet anser att undervisningen och de pedagogiska metoderna i skolan bör stå på solid vetenskaplig grund. Skolforskningen behöver därför ytterligare utvecklas. Utskottet anser att regeringen bör vidta åtgärder så att de forskningsinstitutioner som bedriver skolforskning får en förstärkt och förtydligad samverkansuppgift för att garantera att nya forskningsresultat verkligen vidareförmedlas till dem som är verksamma i skolan och att kunskaperna omsätts i praktiken. Dessutom anser utskottet att fler yrkesverksamma lärare bör ges möjlighet till egen forskning som en del av eller parallellt med eget arbete. Därmed tillstyrker utskottet motion 2010/11: Ub482 yrkande 11.

Utskottet konstaterar att det redan pågår åtgärder i denna riktning. I Vetenskapsrådets instruktion finns ett s.k. relevanskrav för den utbildningsvetenskapliga kommittén (8 §). Kravet har tidigare inneburit att kommittén, i de ärenden som Vetenskapsrådet bestämmer, beslutar om fördelning av medel till forskning och utbildning på forskarnivå som bedrivs i anslutning till lärarutbildning och som svarar mot behoven inom lärarutbildningen och den pedagogiska yrkesverksamheten.

Genom en ändring (SFS 2010:1183) i förordningen (2009:975) med instruktion för Vetenskapsrådet införs ett förändrat relevanskrav i 8 §. Ändringen träder i kraft den 1 juli 2011 (prop. 2009/10:89, bet. 2009/10: UbU6, rskr. 2009/10:248).

Den nya inriktningen ska vara att den utbildningsvetenskapliga kommittén, i de ärenden som Vetenskapsrådet bestämmer, beslutar om fördelning av medel till forskning och utbildning på forskarnivå med relevans för skolans och förskolans utveckling. Genom en sådan fokusering blir det tydligare att huvudmålsättningen med den forskning som finansieras är att den bidrar till en mer evidensbaserad skola och förskola. Det förändrade relevanskravet skapar samtidigt ett ökat utrymme för verksamhetsinriktad forskning av relevans för lärare och förskollärare. Även fortsättningsvis kommer forskningen att ha starka kopplingar till behoven inom utbildningarna för blivande lärare och förskollärare. Den utbildningsvetenskapliga forskningen är av avgörande betydelse för den vetenskapliga förankringen av dessa utbildningar. Med en sådan inriktning blir det också möjligt för forskare från flera olika vetenskapliga discipliner att bidra till skolans, förskolans och utbildningsvetenskapens utveckling.

Vidare beslutade regeringen den 24 februari 2011 om en fortsatt satsning på forskarskolor för lärare och förskollärare. Regeringen har beslutat att satsa 251 miljoner kronor på forskarskolor där ca 200 lärare och förskollärare ska kunna utbilda sig till lektorer.

Satsningen innebär att lärare får läsa till en licentiatexamen i de ämnen de har utbildning att undervisa i eller i ämnesdidaktik kring dessa ämnen. Förskollärare ska ges möjlighet att bli licentiat i barns lärande och utveckling, i synnerhet barns språkliga och matematiska utveckling.

Läraren ska gå forskarutbildning på 80 % och arbeta kvar på sin arbetsplats resterande 20 % av tiden. Läraren har under hela utbildningsperioden sin lön från sin arbetsgivare. Staten bekostar själva utbildningen samt ger ett statsbidrag till huvudmännen motsvarande 75 % av lärarens lön under den tid han eller hon deltar i forskarutbildningen.

Vetenskapsrådet utlyser för närvarande medel för anordnande av dessa forskarskolor och tar in ansökningar från de universitet och högskolor som vill delta i satsningen (2011/1201/F). Utbildningen beräknas kunna starta höstterminen 2011 eller vårterminen 2012.

Övrig forskning inom vissa områden

Vad gäller forskning inom vissa områden, t.ex. forskning om snus och lyckoforskning, vill utskottet erinra om att statsmakterna endast fattar övergripande beslut om fördelningen av statliga forskningsmedel. Den närmare fördelningen avgörs av forskningsfinansierande myndigheter samt universitet och högskolor.

Vad gäller instiftandet av ett Nobelpris i ekologi vill utskottet anföra följande. Nobelprisen har instiftats i enlighet med Alfred Nobels vilja och kan inte ändras eller kompletteras med flera priser. Däremot har Riksbanken instiftat ett pris i ekonomi till Alfred Nobels minne, vilket delas ut samtidigt med de Nobelpris som delas ut i Sverige.

Lagen (2006:449) om skydd för störningskänslig forskning trädde i kraft den 1 juli 2006 och behandlades av utskottet i betänkande 2005/06:UbU18 Skydd för störningskänslig forskning med anledning av proposition 2005/06:69. Syftet med lagen är att skydda forskning som är känslig för störningar och som är av särskilt värde från allmän synpunkt. För att skydda sådan forskning kan länsstyrelsen besluta att ett område ska utgöra forskningsområde med tillträdesskydd, där förbud för utomstående att beträda området gäller, eller forskningsområde med störningsskydd, där förbud för utomstående att använda viss störande utrustning gäller. I de fall det är en angränsande verksamhet som stör forskningen kan länsstyrelsen i stället meddela förbud eller förelägganden mot denna verksamhet. Ett beslut om forskningsskydd ska alltid föregås av en avvägning mellan forskningens intresse av skydd och motstående intressen. En inskränkning i rörelsefriheten får inte gå längre än vad som är nödvändigt för att tillgodose forskningens rimliga behov av skydd. Utskottet ser inga skäl att se över lagen.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2010/11:Fi201 yrkande 2, 2010/11:So283 yrkande 8, 2010/11:So503 yrkande 3, 2010/11:Ub209 yrkandena 1–2, 2010/11:Ub210, 2010/11:Ub332, 2010/11:Ub357 yrkande 3, 2010/11:Ub371, 2010/11:Ub415, 2010/11:Ub430, 2010/11:Ub431, 2010/11:Ub455, 2010/11:Ub475 och 2010/11:Ub480.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Forskningspolitikens inriktning, punkt 1 (S, MP, V)

av Mikael Damberg (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svan-torp (S), Jabar Amin (MP) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub486 yrkande 1 och avslår motion 2010/11:N333 yrkande 5.

Ställningstagande

Sverige är och ska vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. Det är en långsiktig forskningsstrategi som bärs upp av flera skäl. Forskningen främjar det demokratiska samhället genom att stödja tanke- och yttrandefrihet och ett kritiskt ifrågasättande. Forskningen bidrar till en ekologiskt hållbar utveckling och stärker tillväxten. Forskningen ökar förståelsen för och samspelet med människor i andra länder och förbättrar medborgarnas möjligheter att leva ett gott liv. Genom forskning kan vi bättre förstå den värld vi lever i och också göra den bättre. I tider av snabb teknisk utveckling, ökad globalisering och omfattande kulturmöten behövs forskning för att söka svaret på nya frågor och utmaningar. Forskningen fyller också en viktig funktion för att utbilda kompetenta och kreativa människor med djupt specialiserad kunskap som kan höja kompetensen i samhälle och arbetsliv. Varje samhälle behöver självständiga forskare som förutsättningslöst analyserar, ifrågasätter och medverkar aktivt i den offentliga debatten. Forskning vidgar tanken och perspektiven. Forskning och utveckling ska stå i människans tjänst för ett solidariskt och rättvist samhälle. Därför vill vi investera i kunskap och forskning.

Forskningspolitikens inriktning är av största betydelse. Forskningspolitiken bör ge människor och samhälle utvecklingsmöjligheter för framtiden. Forskningspolitiken måste också ha en bred ansats som knyter an till verkligheten i alla delar av samhället. Vi tror att framtiden behöver mer av forskning och att kontaktytor mellan olika forskningsfält och forskningsområden måste öka. Kunskapsutvecklingen måste innehålla fler, inte färre,

perspektiv för att rätt kunna tackla både grundforskningens och den tillämpade forskningens utmaningar. Mer än någonsin vet vi betydelsen av internationella samarbeten och global utveckling.

En god forskningspolitik ska säkerställa excellens, kvalitet och långsiktighet.

Kunskap är grunden för en gynnsam samhällsutveckling och vårt främsta internationella konkurrensmedel. Det kräver fortsatt stora insatser av både staten och näringslivet. Investeringar i forskning återbetalar sig i form av kunskap och utveckling av samhället samt bidrar till tillväxt inom näringslivet. Det är viktigt att Sverige som nation satsar på kvalitet och framstående forskningsmiljöer oavsett var i landet dessa finns. Det finns ingen motsättning mellan att satsa på spets och bredd.

Samarbete är en förutsättning för att ett litet land som Sverige ska klara att hävda sig i den internationella konkurrensen. Vi har helt enkelt inte råd att säga nej till någon samhällssektor eller någon del av landet som vill och kan bidra till utvecklingen av svensk forskning. Vi ser det som avgörande att akademins forskning samt arbetslivets forskning och utveckling fortsatt har sina självklara uppgifter, men att det är i mötet mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor som utvecklingen har möjlighet att tillsammans ta ytterligare steg.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anför.

2. Prioriterade strategiska forskningsområden, punkt 2 (S)

av Mikael Damberg (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub486 yrkande 6.

Ställningstagande

Medicin, teknik och klimat är särskilt strategiska forskningsområden under 2009–2012. De utvalda områdena ligger i linje med forskningspolitiken under tidigare mandatperioder. Det är viktigt att kraftsamla forskningsresurser där Sverige har särskilt goda möjligheter att nå eller befästa en position i absolut världsklass och inom områden som har starkast potential att skapa innovationer på kort, medellång och lång sikt.

Däremot har regeringen gått för långt i att detaljstyra vilka delområden inom medicin, teknik och klimat som ska omfattas av de strategiska satsningarna. Inte mindre än 25 delområden definieras och budgeteras. Vi

ifrågasätter både lämpligheten i att göra så pass omfattande ingripanden inom de utpekade områdena och regeringens kompetens att peka ut så snäva områden. Vi är oroliga över att denna komponent kommer att göra forskningspolitiken mindre långsiktig och mer sårbar för enskilda intressen som saknar förmåga att se till hela landets utveckling. Det ger också ett signalvärde som allvarligt riskerar att underminera forskningssamhällets integritet och den akademiska friheten. Vi föreslår därför att forskningsfinansiärerna får ett betydligt större utrymme för prioriteringar inom de utpekade strategiska huvudområdena.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anfört.

3. Forskningens internationalisering, punkt 3 (S)

av Mikael Damberg (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub486 yrkande 7.

Ställningstagande

Vi vill etablera ett nationellt centrum för kompetensuppbyggnad och rådgivning till svenska forskningsfinansiärer. Målsättningarna ska vara att öka antalet svenska forskare som deltar i europeiska forskningsprojekt samt att mer av EU:s statliga forskningsmedel allokteras till projekt där svenska universitet, högskolor och företag deltar. Vi vill också att regeringen utreder former och förutsättningar för ett ökat nationellt ansvarstagande för medfinansiering inom EU-projekt.

Svenskt forskningsutbyte måste också intensifieras med länder utanför Europeiska unionen. Det är önskvärt att Sveriges exportfrämjande, kulturfrämjande och globala varumärkesbyggande arbete genom utlandsbeskickningar och andra institutioner ges möjlighet till ökad kompetens om svensk forskning, i syfte att stödja långsiktigt kontaktskapande mellan svenska och utländska forskare. Hinder för utländska yngre forskare att etablera sig i Sverige och fortsätta verka i Sverige efter disputation ska motverkas, och utländska doktorander ska ges samma ersättningar och sociala skyddsnät som sina svenska kolleger. Svensk forsknings- och biståndspolitik ska samverka i syfte att nå kunskapsöverföring till och från Sverige, en ekologiskt hållbar global utveckling, fattigdomsbekämpning och en stärkt respekt för mänskliga rättigheter.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anfört.

4. Forskning inom den arktiska regionen, punkt 4 (S)

av Mikael Damberg (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub249.

Ställningstagande

Effekterna av klimatförändringen har inneburit att den arktiska regionens synlighet har ökat markant. Det behövs ökad forskning inom klimatområdet, likaså inom humaniora och samhällsvetenskap bör forskning om befolkningens, särskilt ursprungsbefolkningens, situation i den arktiska regionen lyftas fram.

Ett viktigt instrument inom klimatforskningen är det internationella samarbete som initierats av Arktiska rådet för att stärka och vidareutveckla de observationsnätverk som är grundläggande för kunskapen om Arktis inom ramen för SAON (Sustaining Arctic Observing Networks). Ett närmare nordiskt samarbete för att förbättra samordningen av nordiska observationssystem i den arktiska regionen kan skynda på processen i den arktiska regionen.

University of the Arctic är ett exempel på ett sådant internationellt samarbete mellan universitet och högskolor, som förbättrar möjligheterna för människor i den arktiska regionen att ta del av högre utbildning, stärker de arktiska folkens gemensamma identitet och utvecklar kunskap inom specifikt arktiska forskningsområden. Det är angeläget att Sverige fullt ut deltar i denna samverkan och att University of the Arctic prioriteras av de högskolor och universitet som deltar i detta samarbete: Luleå tekniska universitet, Umeå universitet och Mittuniversitetet. Det är därför viktigt att regeringen tydligt markerar betydelsen av detta samarbete.

Det internationella polaråret avslutades den 1 mars 2009. Satsningen omfattade forskning inom humaniora, "Human Dimension". Det är av yttersta vikt att resultaten från denna forskningssatsning i polarområdena följs upp.

Forskningen inom förnybar energi är av största betydelse för vårt samhälle. Ett område som kräver ytterligare forskning är potentialen för utbyggnad av vindkraftverk i den arktiska regionen, utan att en sådan utbyggnad stör naturlivet eller människors rekreativsmöjligheter. Forskningen inom detta område kunde med fördel utföras inom samarbetet med University of the Arctic. Ett sådant samarbete kunde vara till nytta för hela den arktiska regionen.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anför.

5. Fördelning av forskningsresurser i konkurrens mellan lärosäten, punkt 6 (S)

av Mikael Damberg (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub486 yrkande 2 och avslår motionerna 2010/11:Ub423, 2010/11:Ub428, 2010/11:Ub465, 2010/11:N312 yrkande 2 och 2010/11:N405 yrkandena 3–6.

Ställningstagande

Systemet med en offentlig resurstilldelning både genom direkta fakultetsmedel och genom anslag via de statliga forskningsråden har tjänat Sverige väl. Insynen och konkurrensen har stärkts. Stärkta fakultetsanslag ökar den akademiska friheten och ger lärosätena styrkan att profilera sig och internt arbeta fram starka forskningsområden som kan konkurrera nationellt och internationellt. Möjligheterna ökar också avsevärt att forskningsprojekten själva drar till sig externa anslag och rådsfinansiering. Varje lärosäte måste ta ansvar för att internt fördela direkta anslag efter kvalitet.

Vi motsätter oss starkt ett tudelat system för forskningen där universitet och högskolor delas upp i någon form av A- och B-lag. En sådan uppdelning vore omodern, den skulle inte ta hänsyn till de faktiska förhållandena för forskningen i Sverige i dag, den gynnar inte långsiktig utveckling och skulle stå i konflikt med kvalitetssträvandena. Om forskningen bedrivs i mindre eller större skala, eller vid ett universitet eller en högskola, ska inte stå i förgrunden. Avgörande är att kvaliteten är hög.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anför.

6. Vikten av ett resursfördelningssystem som gynnar forskning i hela landet, punkt 7 (S, MP, V)

av Mikael Damberg (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svan-
torp (S), Jabar Amin (MP) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub486 yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att en del av fakultetsanslagen ska tilldelas efter kvalitetskriterier, men det är mycket svårt att överblicka konsekvenserna av regeringens nyss genomförda fördelningsmodell. Systemet måste trots allt beskrivas som inte fullt ut transparent. Det kommer kraftigt att missgynna framför allt de yngsta universiteten. Regeringens beslutade modell för viktning av citeringar inom olika vetenskapsområden reser också frågetecken. Detta måste utvärderas noggrant i syfte att se till att utformningen tillgodoser de uppsatta syftena och premierar kvalitetsstärkande åtgärder på ett sätt som inte systematiskt missgynnar vissa typer av lärosäten.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anfört.

7. Utveckling av och resurser till de yngsta universiteten, punkt 8 (S, V)

av Mikael Damberg (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svan-
torp (S) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub486 yrkande 4.

Ställningstagande

Nuvarande kvalitetskriterier är så utformade att de riskerar att leda till A- och B-lag bakvägen. Det sker genom att långsamt svälta ut vissa högskolor och de yngsta universiteten. Vi menar att de nyaste universiteten missgynnas strukturellt och därför inte kan vara med och konkurrera på lika villkor. För att regeringens indikatorer inte ska tillåtas hindra utveck-

ling och hålla tillbaka kvaliteten, vill vi ha en kontrollstation inför framtagandet av nästa forskningsproposition. Då ska kvalitetskriteriernas praktiska tillämpning prövas, samtidigt som det sker en analys av om kriterierna på ett systematiskt sätt missgynnar vissa typer av lärosäten eller vetenskapsområden. Det är viktigt att det resursfördelningssystem som införs är rättvist, långsiktigt, transparent och skapar drivkrafter för högre kvalitet i all forskning.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anfört.

8. Forskarutbildning och yngre forskares villkor, punkt 9 (S, MP, V)

av Mikael Damberg (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svan-torp (S), Jabar Amin (MP) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub486 yrkande 5.

Ställningstagande

En god forskningspolitik innefattar en strategisk politik för forskare. Det finns flera skäl till att stärka doktorandernas situation. Det viktigaste är naturligtvis principen om att alla som utför ett arbete har rätt till goda trygghetssystem. Den framtida kvaliteten inom svensk forskning är också beroende av en god rekrytering till forskarutbildningen. Forskarutbildningen måste därför vara ett attraktivt alternativ för de bäst lämpade. Högre utbildning och forskning står också inför ett generationsskifte i Sverige; omkring 45 % av den undervisande och forskande personalen kommer att ha gått i pension före 2020. För att få de mest framgångsrika studenterna att söka sig till forskarutbildningen måste villkoren vara trygga, karriärvägarna efter disputation bättre och meritvärdet på den övriga arbetsmarknaden större.

Vi vill stärka doktorandernas sociala situation genom att gå vidare med arbetet att göra doktorandtjänster mer lika regelrätta anställningar. Ett lärosäte ska inte kunna ge ersättning i form av utbildningsbidrag i mer än ett år, och inte heller kunna ersätta doktorander genom egeninrättade stipendier. Regeringen bör tillsammans med lärosäten och externa finansiärer utarbeta en överenskommelse för hur all stipendiefinansiering av forskarutbildning på heltid i framtiden ska kanaliseras genom lärosätena och bekosta lön och sociala avgifter.

Arbetsmarknadskopplingen måste också bli tydligare i forskarutbildningen. De som söker forskarutbildning ska få en god bild av hur kunskaperna kan användas inom andra delar av samhället, och en form av yrkesvägledning för doktorander bör inrättas på lärosätena. Rörligheten mellan företag, institut och högskola kan också stimuleras genom ökad betoning av erfarenhet från näringslivet och den offentliga sektorn vid tillsättning av tjänster inom högskolan. Det ska vara meriterande för akademiker att jobba i näringslivet eller offentlig sektor. Delade tjänster, industripostdoktorer, industridoktorander m.m. bör användas.

Det är viktigt att de nydisputerade ges ökade möjligheter till fortsatt forskning och meritering. Otrygg finansiering i början av forskarkarriären och otydliga karriärvägar där formella anställningsförfaranden saknas riskerar att innebära att många, framför allt kvinnor, väljer bort en akademisk karriär. Att införa en ny tvåårig anställning kallad postdoktor är ett klokt steg.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad vi här anför.

9. Lyckoforskning, punkt 12 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub209 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Lyckoforskningen har redan gett oss mycket värdefull kunskap som bör tas till vara som beslutsunderlag i politiken. Lyckoforskningen menar att saker som trygghet, låg arbetslöshet, starka sociala nätverk och en väl fungerande demokrati generellt ökar människors upplevda lycka och välbefinnande.

På flera håll i världen har den framväxande lyckoforskningen uppmärksamats och anammats av den offentliga politiken, bl.a. i Frankrike.

Sverige ligger långt efter flera andra länder i att anamma lyckoforskningens potential och har behov av att utveckla lyckoforskningen. Men lyckoforskningen börjar ta mark även här. På flera håll i landet har högskolor infört kurser om lyckoforskning de senaste åren. Det finns även kurslitteratur på svenska.

Alltmer tyder på att den samlade lyckan i ett samhälle kan ökas genom politiska beslut. Därför är det viktigt att föra en seriös diskussion om hur man med politiska beslut baserade på forskningsresultat kan öka förutsättningarna för att göra människor lyckligare. Det skulle göra det betydligt

enklare att i politiken prioritera och väga nyttan av olika förslag med målet att öka lyckan. Det bör utredas hur lyckan i samhället ska kunna mätas regelbundet och att ett lyckoindex ska redovisas i likhet med BNP och övriga välfärdsindex.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad jag här anfört.

10. Nobelpris i ekologi, punkt 13 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub371.

Ställningstagande

Nobelprisen instiftades för drygt hundra år sedan, i en värld som i avgörande hänseenden skilde sig från vår. Den tidens vetenskapssyn utgick från tydligt avgränsade discipliner, och för Alfred Nobel framstod det som naturligt att instifta skilda pris i fysik, kemi och medicin utöver de icke naturvetenskapliga prisen i litteratur och fred. Vår tids alltmer tvärvetenskapligt präglade forskning överskrider i tilltagande grad de ämnesgränser som för Nobel framstod som självklara. Ekologi, med sin tvärvetenskapliga och holistiska ansats, förklarar och definierar det tjugoförsta århundradet i minst lika hög grad som mekaniken satte sin prägel på 1800-talet.

Det går självfallet inte att ändra Nobels testamente. Däremot skulle regeringen kunna ta initiativ till inrättandet av ett pris i ekologi till Alfred Nobels minne, analogt med det pris i ekonomi som inrättades vid Riksbankens trehundraårsjubileum 1968.

Nobelprisen är utan jämförelse världens främsta vetenskapliga utmärkelse och bidrar i inte ringa grad till att forma samhällsdebatt och, ytterst, samhällsutveckling. Forskare över hela världen har under många år vädjat till Sverige att inrätta ett Nobelpris i ekologi. Det är hög tid att regeringen tillsätter en utredning som bereder vägen för inrättandet av ett sådant pris.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad jag här anfört.

11. Ökad forskning om snus, punkt 14 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:So283 yrkande 8.

Ställningstagande

Forskningsläget i dag är tydligt positivt till snus i förhållande till rökning av tobak. Det betyder dock inte att snus är ofarligt. Klart är att det fortfarande saknas en hel del kunskap om snusandet och hälsa. Med anledning av att snusandet också ökat kraftigt finns det nya ohälsorisker. Det är därför ytterst angeläget att kunskaperna kring snusets hälsorisker ökar. Jag menar därför att regeringen bör lägga fram förslag till forskning om hälsoaspekter kring bruket av snus. Riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening att forskningen kring hälsoeffekter från bruk av snus är eftersatt.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad jag här anfört.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010

2010/11:Fi201 av Eva Flyborg och Liselott Hagberg (båda FP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om satsning på forskning med genusperspektiv kring äldre och åldrandet.

2010/11:So283 av Jan Lindholm m.fl. (MP):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ökad forskning om snus.

2010/11:So503 av Barbro Westerholm och Finn Bengtsson (FP, M):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheter till mer forskning om värdet av olika behandlingsmetoder för äldre.

2010/11:Ub209 av Lise Nordin m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att utveckla svensk lyckoforskning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur lyckan i samhället ska kunna mätas regelbundet och att ett lyckoindex ska redovisas i likhet med BNP och övriga välfärdsindex.

2010/11:Ub210 av Kenneth Johansson och Anders W Jonsson (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om särskilda insatser för att stärka utbildning och forskning inom medicinsk etik.

2010/11:Ub249 av Ann-Kristine Johansson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av särskilda insatser för forskning inom den arktiska regionen.

2010/11:Ub280 av Penilla Gunther (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över hur lärosäten kan garanteras att få bättre utdelning av forskningsresultat som uppnås av enskilda forskare knutna till lärosätena.

2010/11:Ub332 av Eliza Roszkowska Öberg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mer forskning om IT och ny teknik.

2010/11:Ub351 av Nina Larsson (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta till vara de förslag som Globaliseringsrådet lämnade i sin slutrapport.

2010/11:Ub357 av Börje Vestlund och Carin Runeson (båda S):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sexualundervisning och forskning.

2010/11:Ub371 av Valter Mutt (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppgift att inrätta ett Nobelpris i ekologi.

2010/11:Ub415 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning till stöd för ringaktad sjukvård.

2010/11:Ub423 av Hans Ekström och Anna Wallén (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förutsättningarna för forskning vid Mälardalens högskola.

2010/11:Ub428 av Lena Hallengren m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildning och forskning i Kalmar län.

2010/11:Ub430 av Barbro Westerholm (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om framtagandet av en strategisk plan för äldreforskningen.

2010/11:Ub431 av Barbro Westerholm (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av forskning om sällsynta sjukdomar.

2010/11:Ub439 av Tomas Tobé och Lars Hjälmered (båda M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett forsknings- och innovationsråd.

2010/11:Ub455 av Mikael Cederbratt och Finn Bengtsson (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning för utveckling av sjukvård som måste ske vid tillstånd där patienten är medvetslös eller på annat sätt inte kan meddela sitt samtycke.

2010/11:Ub465 av Monica Green m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att forskningspolitiken tar hänsyn till och främjar villkoren för forskning också vid mindre och medelstora högskolor som Högskolan i Skövde.

2010/11:Ub475 av Finn Bengtsson och Anne Marie Brodén (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av forskningen på området integrativ medicin.

2010/11:Ub480 av Ola Johansson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över lagen (2006:449) om skydd för störningskänslig forskning, i syfte att klarlägga utsträckning och omfattning av störningen.

2010/11:Ub482 av Mikael Damberg m.fl. (S):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skolforskning.

2010/11:Ub486 av Mikael Damberg m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inriktningen på svensk forskningspolitik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att en större del av forskningsresurserna fördelas i konkurrens mellan lärosätena.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av ett resursfördelningssystem som gynnar forskningskvaliteten och slår vakt om forskning och forskningsbaserad högre utbildning i hela landet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utveckling av och resurser till de yngsta universitetet.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om yngre forskares trygghet och möjligheter till fortsatt forskning och meritering.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om prioriterade strategiska forskningsområden.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskningens internationalisering.

2010/11:N312 av Kerstin Haglö m.fl. (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av satsningar på innovation och forskning i Blekinge.

2010/11:N333 av Anita Brodén och Nina Larsson (båda FP):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om betydelsen av samverkan på forskarbasis mellan industri och högskola eller universitet.

2010/11:N405 av Berit Högman m.fl. (S):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över om resurser ska tillföras Innovationskontoret i Karlstad.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över forskaranknytningspengens fördelning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samverkan som kriterium för resursfördelning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över förskottsbetalning av samverkansmedel.